

діяльності; б) відбір методів і засобів для здійснення навчальної діяльності;

3) регулятивно-стимулюючий компонент забезпечує: а) регулювання стилю спілкування для стимулювання діяльності; б) регулювання компонентів наступності в навчальній діяльності; в) стимулювання навчальної діяльності; г) забезпечення відповідного рівня спілкування;

4) контрольно-оцінний компонент забезпечує а) контроль за навчальною діяльністю; б) оцінку результатів навчальної діяльності; в) контроль за перебігом процесу і його корекцію.

Отже, можна конкретизувати розуміння категорії наступності, а також механізм її функціонування у процесі вивчення іноземної мови, що забезпечує перехід до етапу більш детального розгляду й аналізу завдань функціонування окремих компонентів наступності в діяльності самостійного навчання у процесі вивчення іноземної мови професійно спрямованої в педагогічному університеті.

Саме цим обумовлюється визначення забезпечення наступності як провідної педагогічної умови формування вмінь самостійного навчання у процесі вивчення іноземної мови професійно спрямованої в педагогічному університеті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабанский Ю.К. Рациональная организация учебной деятельности. – М.: Знание, 1981. – 96 с.
2. Барабанова Г.В. Методика навчання професійно орієнтованого читання в немовному ВНЗ: (Монографія). – К.: Фірма “ІНККОС”, 2005. – 315 с.
3. Брушлинский А.В. Мышление и прогнозирование. – М.: Мысль, 1979. – 230 с.
4. Коршунов А.М. Теория отражения и активность субъекта. – М.: Знание, 1978. – 64 с.
5. Професійне становлення майбутнього вчителя: Монографічний огляд / За ред. д. п. н., професора Л.В. Кондрашової. – Кривий Ріг, 2006. – 327 с.

УДК 316.628

Жуков С.М.

ДУХОВНІ ПОТРЕБИ ТА ІНТЕРЕСИ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ

У статті показані механізми взаємодії духовних потреб та інтересів між собою, а також з іншими категоріями і поняттями; наведені роль і значення духовних інтересів та потреб у життєдіяльності та життєтворчості людини.

Ключові слова: духовні інтереси, духовні потреби.

В статті показані механізми взаємодія духовних потребностей и интересов между собой, а также с другими категориями и понятиями; приведены роль и значение духовных интересов и потребностей в жизнедеятельности и жизнетворчестве человека.

Ключевые слова: духовные интересы, духовные потребности.

Mechanisms (methods) of interaction in mental needs and interests between them and also with other

categories and ideals are shown in this article. The role and significance of mental interests and needs in vital functions and creation is given there.

Keywords: mental interests, mental needs.

Кожне з понять “духовність”, “потреби”, “інтереси” – досить складна наукова категорія, а якщо їх поєднати, то це дуже складна наукова проблема, яка потребує вирішення. Що таке духовні потреби та інтереси, їх взаємодія, як вони пов’язані з мотивами, бажанням, пізнанням тощо, яка ієрархія потреб та інтересів? Мета статті – вирішення зазначеної проблеми комплексно.

Одним із проявів залежності людини від зовнішнього світу є її потреби. Потреба ж людини – жити усвідомленим, повноцінним, наповненим, багатим (у тому числі й духовно) життям (пізнавати, прагнути, переживати, дивуватися, радуватися, творити та ін.).

Перш ніж зрозуміти, що таке духовні потреби та інтереси, необхідно усвідомити, що таке взагалі в широкому розумінні потреби та інтереси. Поки що немає загальноприйнятого психологічного визначення поняття “потреба”.

Потреби – це динамічно-активні стани особистості, які виражають її залежність від конкретних умов існування і породжують діяльність, спрямовану на усунення цієї залежності.

“Потреби – це рушійна сила розвитку особистості” [7, 386].

Існують матеріальні і духовні потреби.

Духовні потреби – це прагнення набути і збагатити свою духовність. Нескінченно різноманітний арсенал духовності: знання про світ, суспільство і людину, мистецтво, література, релігія, філософія тощо.

Проблемі потреб присвячені фундаментальні праці таких дослідників, як: О. Здравомислова, М. Кагана, О. Киричука, Д. Кікнадзе, О. Уледова, В. Щадрикова, Ю. Шарова, Ш. Чхартишвілі, В. Ядова, П. Ярве, Г. Мюррея (його концепція “потреба – особистість”), А. Маслоу (ієрархічна теорія потреб), У. Томаса (його розуміння потреб) та ін.

Потреби поділяли відповідно до видів: А. Маслоу вбачав 15 різновидів, В. Мак-Дугалл – 18, К. Обухівський – 120. Можна їх звести до семи, нас найбільше цікавитимуть три:

- 1) духовні потреби (запити);
- 2) спілкування (у широкому розумінні);
- 3) самовираження (у тому числі й у мистецтві).

Усі потреби стоять в ієрархічному порядку (А. Маслоу):

Фізіологічні → потреба в безпеці → приналежність, любов → повага → пізнавальні потреби → естетичні потреби → самоактуалізація.

Одна з якостей потреб – їх пасивно-активний характер. З одного боку, вони задаються людині умовами її біосоціального існування і пов’язані з виникненням дефіциту чогось у нормальній життєдіяльності – соціальній або біологічній, а з другого – потреби детермінують активність, спрямовану на ліквідацію цього дефіциту.

Інша якість потреб полягає в їхньому суб'єктивно-об'єктивному характері. У процесі мотивації суб'єктивна й об'єктивна сторони потреби є єдністю протилежностей.

Оскільки задоволення потреб не відбувається за тих самих умов й обставин, то завдяки сформованим настановам, схильностям особистості проявляються вибірковість потреб до середовища, її (потреби) пластичність і міра внутрішнього самовизначення.

Основні атрибутивні (сенсоутворюючі) потреби – це потреби до діяльності, пізнання і волі. Немаловажні: потреба спілкування – потреба в контактах із собі подібними. Пізнавальна потреба – контакт із людьми і пізнання – необхідна для становлення суб'єкта як людини і для її розвитку.

Фізіологічні потреби – це важлива, але не єдина необхідно властива, імперативна частина природи людини. Є ще одна, настільки ж непереможна; вона не корениться у фізіологічних процесах, але є сутністю людського буття – це потреба зв'язку з навколишнім світом, потреба уникнути самотності.

Потреба може проявлятися інакше, наприклад, потреба виділитися із загальної маси людей (чимось відрізнятись, прославитися, стати соціально популярним, може навіть піднятися, ідентифікувати себе, самоствердитися).

У поведінці потребніший стан виражається через занепокоєння, пошук, перебір різних явищ, предметів. У процесі пошуку зазвичай відбувається зіткнення потреби з її предметом, чим і завершується перший етап життя потреби.

Потреби тісно пов'язані з емоціями, з прекрасними потягами (рус. порывами) душі.

Втручання емоцій до сфери потреб, їх розвиток має такий вигляд: актуальна для людини, але сліпа, неопредмечена потреба → інформація, яка забезпечує цю потребу способами задоволення, → пробні дії → позитивні емоції → трансформована, посилена емоціями (та інтересом) більш конкретизована потреба.

Потреба може розумітися як якась гіпотетична змінна, яка за певних обставин проявляється то у вигляді мотиву, то у вигляді риси. В останньому випадку потреби стабільні і стають якостями характеру.

Потреби є такими станами особистості, завдяки яким здійснюється регулювання поведінки, визначається спрямованість мислення, почуттів і волі. Потреби зумовлені процесом виховання в широкому розумінні – залученням до світу культури, поданої і предметно (потреби матеріальні), і функціонально (потреби духовні).

Будучи вираженням взаємозв'язку суб'єкта й умов його діяльності, потреби виявляються в неусвідомлених потягах й усвідомлених мотивах поведінки. Людські потреби, як правило, мають предметну спрямованість, якій передують так звана “пошукова поведінка”: загальна, неконкретизована потреба стимулює пошук певних способів і предметів її задоволення. Найважливіша особливість потреб – їх динамічний характер, мінливість, розвиток на основі вдоволення потреб – нових, більш високих, що

пов'язане із залученням особистості до різних форм і сфер діяльності. *Вищий прояв потреб – у самореалізації, творчій діяльності, самоствердженні.*

Поняття “потреба” іноді вживається як якийсь синонім таких термінів, як “мотив”, “стимул”, “бажання”, “прагнення” тощо.

Прагнення – це бажання, надія, намір, мета, якої хтось прагне. Прагнення – це мотиви, в яких виявляються потреби особистості за умов спеціально організованої діяльності. Прагнення – первинне спонукання, почуттєве переживання потреби і тяжіння до об'єкта (спрямованість).

Бажання – це те, що людині хочеться робити. Бажання – переживання, що відображає потребу як мотив діяльності, – характеризується досить виразною усвідомленістю потреби. Бажання пов'язані з тим, чим людині цікаво займатися, а чим ні, тобто вони тісно пов'язані з інтересами, з перевагами.

Античні мислителі (Геракліт та інші) звернули увагу на безпосередній зв'язок бажань, прагнень людини з моральними нормами поведінки. А основними критеріями моральності людини можуть бути її погляди (рус. воззрения), переконання, моральні принципи, ціннісні орієнтації.

Потреба неодмінно проходить стадію мотивації. З дорослішанням людини “дорослішає” її мотивація (робиться різноманітнішою, складнішою, стійкішою).

Потреба – це нестача суб'єкта в чомусь конкретному, а мотив – обґрунтування рішення задовольнитися або не задовольнитися певну потребу в цьому об'єктивному і суб'єктивному середовищі.

Мотивом може стати тільки усвідомлена потреба і тільки в тому випадку, якщо задоволення цієї конкретної потреби, проходячи багато разів через етап мотивації (закріплені мотиви), безпосередньо переходить у дію. Щодо цього будь-які психічні явища можуть бути мотивами поведінки тільки за умови, якщо у відповідному суб'єктивному та об'єктивному середовищі кожне з них перетворюється в потребу, а її задоволення – стає звичкою. Згодом, якщо дія стала звичкою, між потребою і дією встановлюється прямий, міцний зв'язок (автоматизм, прихильність, спосіб життя і навіть залежність).

В основі будь-якої дії лежить потреба, яка психологічно виражається як мотив, що може реалізуватися в ряді психологічних змінних (інтереси, прагнення, переконання і настанови).

Під інтересами розуміються мотиви, в яких утілюються емоційно забарвлені пізнавальні (етичні, естетичні) потреби особистості. Інтерес – це ніщо інше, як емоційно забарвлена інтелектуальна вибірковість; він з'являється тоді, коли його об'єкт викликає емоційний відгук. В інтересі поєднані емоційне і раціональне. Безпосередні інтереси пов'язані, насамперед з емоційною привабливістю діяльності (або чогось ще).

“Інтерес є виборчою спрямованістю людини, її уваги, її думок” (С.П. Рубінштейн) [4, 146].

Проблемами інтересу займалися в різні часи С. Рубінштейн, Е. Стронг, Ш. Бюлер, Н. Морозова, Рібо, В. Алексєєв та інші вчені-дослідники.

Інтерес – це емоційно “окрилена” активність. Кожна зацікавлена людина відчуває якусь емоційну піднесеність, своєрідну “радість збагнення”, “радість пізнання”. Інтерес у процесі розвитку може перерости у стійку особистісну потребу.

Інтерес – це форма прояву потреби, що забезпечує спрямованість особистості на усвідомлення цілей діяльності, тим самим сприяючи орієнтуванню, ознайомленню з новими фактами, більш повному і глибокому відбиттю дійсності. Інтерес до близької людини, інтерес до людей (як собі подібних) взагалі і, нарешті, інтерес до всього хорошого, що з цим пов’язане. Інтерес неможливо “вкласти” в іншу людину, тому що він є наслідком роботи власної душі.

Однією з якостей, що асоціюються з духовністю, багатством і величчю внутрішнього духовного світу людини, є потреба пізнання, точніше той її різновид, що пов’язаний з тенденцією розвитку, з нуждою, яка не задовольняється простим присвоєнням досягнутого раніше знання, а прагне розширити ці норми, освоїти нові сфери дійсності. “Для зміни людини і суспільства, – пише Е. Фромм, – необхідно переорієнтувати основну мотивацію з матеріального збагачення на духовне задоволення” [5, 134]. Придушення духовності – це особистісна смерть людини.

“Духовна потреба – це потреба цілісної особистості, причому за своєю спрямованістю до особистості – це позитивна потреба. Вона є формою організації, вираження і розвитку тієї сфери значущості, в якій живе це особистість у своєму індивідуально своєрідному, але неодмінно суспільному, соціальному житті” [6, 189].

Найбільш виразно ідею існування духовних потреб (навіть інстинктів) відстоював один із засновників гуманістичної психології А. Маслоу. Основним джерелом людської діяльності, згідно з А. Маслоу, є самоактуалізація, яка є потребою давати людям добро. Згідно з А. Маслоу, доброта – явище уроджене. Людина народжується з потребами в добрі, моральності, доброзичливості. Вони становлять ядро людини. Він відзначає, що потреба бути добрим інстинктоподібна, а не є чимсь чужорідним глибинній природі людини, нав’язаним із зовні.

Основними спонукальними силами (елементами) духовного життя і діяльності є духовні потреби, спрямовані на створення і споживання відповідних духовних цінностей так само, як і самі духовні цінності, а також на духовну діяльність щодо їх творення. Зрозуміло, духовні потреби мають певну соціальну спрямованість.

Духовну потребу можна охарактеризувати як специфічну форму самореалізації особистості, що пов’язана з її світоглядом, свідомістю, співчуттям; як первинну детермінанту активності особистості, що відрізняється цілісністю рецептивного і продуктивного структурних компонентів і проявляється у практичній духовній діяльності. Духовні потреби виражаються в активності.

Духовність людини за своєю сутністю не є якимсь застиглим явищем або репродуктивно засвоєним каноном. Це надзвичайно динамічна і рухлива категорія, що залежить від складових процесу життєтворчості, постійно змінюється під їхнім впливом.

Істотною стороною духовного життя суспільства є духовне споживання. Предмети духовного споживання, чи то твори мистецтва, моральні, релігійні цінності та інше, формують відповідні потреби. Тим самим багатство предметів та явищ духовної культури суспільства є важливою передумовою формування різноманітних духовних потреб людини.

Володіючи духовними здібностями, людина має і духовні потреби. Уже в ранні роки дитинства спостерігаються прояви духовного життя в дитині – страх, радість, гнів, задоволення тощо. Духовно багаті люди – це люди чесні, освічені, послідовні в реалізації своїх життєвих ідеалів, це люди, які не піддаються спокусі легкого життя, індивіди, здатні жертвувати своїм матеріальним станом в ім’я досягнення гуманних цілей.

З категорією духовності співвідноситься потреба пізнання – світу, себе, сенсу і призначення свого життя. Людина духовна остільки, оскільки задумується над цими питаннями і прагне одержати на них відповідь. Об’єктивна корисність духовної діяльності людини діалектично поєднується із суб’єктивною безкорисливістю, де нагорода – задоволення, яке досягається завдяки процесу пізнання навколишнього світу, і задоволення від виконаного обов’язку, своєї корисності, потрібності.

У цьому контексті досить цікавим є підхід до проблеми потреб у філософській спадщині Г.С. Сковороди та П.Д. Юркевича. Для них серце – це основа людського буття, джерело життя, фундаментальне поняття філософської антропології, на яких побудована етична теорія. Серце – цілісність духовного життя людини й одночасно рушійна сила її бажання. У такому розумінні серце – те саме, що й душа в платонівській філософії. Тому основні потреби і бажання серця такі самі, як і бажання душі (що душа просить, то й серце жадає).

Духовність позначає індивідуальну виразність двох фундаментальних потреб (крім біологічної) у системі мотивів особистості: ідеальної потреби пізнання і соціальної потреби жити, діяти “для інших”. Під духовністю здебільшого мається на увазі перша з цих потреб, під душевністю – друга. Душевність характеризується добрим ставленням людини до навколишніх людей, турботою, увагою, готовністю прийти на допомогу, розділити радість і горе. Це ставлення поширюється і на справу, що виконується уважно, зацікавлено, з любов’ю, тобто з “душею”.

До складу духовних потреб можуть входити: естетична потреба, потреба в позитивній поведінковій лінії (звичка робити правильно), потреба любові, потреба бути корисним для оточуючих, потреба в розумінні, співчутті, участі, спілкуванні, творчості, схваленні і діяльності.

Духовні потреби людини – це завоювання людського “духу”, людської цивілізації; щодо цього вони є вершиною еволюції потреб у цілому. Духовні види людської праці – це результат людського взаємообміну, спілкування.

У філософії і психолого-педагогічній літературі існують різні підходи до класифікації видів духовних потреб – залежно від виду духовної та суспільної діяльності, сенсу, походження (І.Н. Маяк, О.І. Чаплигін, Ю.В. Кузь, Л.Т. Коган та інші).

У різні часи проводилися дослідження: духовних ідеалів і ціннісних орієнтацій – О. Басовим, З. Залевською, О. Кавалеровим, духовних потреб – А. Казієвою, В. Леонтьєвим, В. Пчеловим, духовних інтересів – Т. Мальковською, Л. Романовською, духовних почуттів – В. Олексю, духовного самовдосконалення – М. Макарем, М. Полуховою, духовної творчості – Г. Моргуновим, Г. Северчуком, духовно-моральних якостей – О. Докуніною, К. Чорною, духовних ідеалів – В. Гайнулліною, В. Давидович, впливи мистецтва на духовний розвиток дитини – О. Кривцуном. Проблеми природи духовності, духовних цінностей плідно розробляли: Г. Бал, І. Бех, М. Боришевський, О. Вишневський, К. Журба, М. Євтух, О. Караковський, І. Карпенко, І. Матюша, Л. Нечепоренко, О. Олексюк, В. Онищенко, Л. Попов, Т. Сущенко, Г. Шевченко та інші.

“Духовність – це наш людський інтерес один до одного, до людей, готовність добросердно, без вигоди прийти завжди на допомогу” [3, 154].

Інтерес – позитивний емоційний відгук і душевна “теплота”, творча наповненість, вибіркова активність, емоційна привабливість. Духовні інтереси характеризують високий рівень розвитку особистості. Це насамперед пізнавальні інтереси (у широкому розумінні слова) до літератури і різних видів мистецтва (музики, живопису тощо).

Усе, що необхідно людині, – це жити насиченим, цілісним, повноцінним життям. Щастя в житті людина відчуває тоді, коли в неї є духовні інтереси. У всіх інших випадках це подоба щастя.

Бажання служити загальному добру повинно неодмінно бути потребою душі, умовою особистого щастя. По-справжньому любити може і здатна тільки духовно багата людина.

“Духовний інтерес визначається як вибіркова спрямованість особистості на значущі для неї естетичні цінності, на встановлення міри відповідності форми і змісту предметів, явищ і властивостей – міри людини” [1, 20].

Психологічна структура духовного інтересу є діалектичною єдністю емоційного, інтелектуального та вольового компонентів. Духовному інтересу властива безкорисливість, тому що він не дає особистої матеріальної користі, а предметом його задоволення є духовне насичення (насолада, наповнення), що пов’язує потребу та інтерес. Отже, інтерес – це реалізація потреб та її “розкриття”. Духовний інтерес проходить насамперед через почуття (співчуття та співпереживання), а потім осмислюється (усвідомлюється). Духовний інтерес безкорисливий, світлий, радісний, сповнений життя і

щастя, –життєстверджуючий, “сонячний” і дуже сильний.

Для того щоб задовольнити свої духовні потреби й інтереси, людина повинна використати колосальну емоційну енергію. Цій меті підлягають її духовні почуття. Напруженість духовних почуттів (відчужань) визначає атмосферу (сутність і буттєвість) усього духовного світу особистості, що становить основну частину її життя.

Говорячи про духовні потреби та інтереси як процес, можна їх подати так: **потреба → інтерес → намір → дія → результат.**

Інтереси і потреби особистості виконують роль спонукальної сили у певній діяльності людини. Відзначимо, що духовність міститься не в самій діяльності, а у відношенні людини до неї, у тому, як вона бачить й оцінює, які інтереси і потреби змушують її займатися цією діяльністю. Інтереси особистості (у тому числі й духовні) залежать від потягів, переваг і навіть домагань, а також пов’язані з настроєм (загальним станом духу) і, як не дивно, з натхненням. Зрозуміло, що механізми життєдіяльності інтересів дуже складні.

Процесуальна сторона формування духовних потреб має будуватися з урахуванням динамічного зв’язку потреби та інтересу, сутність якого полягає в тому, що інтерес, який виникає як опредмечена і конкретизована потреба, на певному ступені свого розвитку може стимулювати появу нової потреби.

Можна зробити такі висновки:

- Потреби людини – переживання усвідомлюваної й неусвідомлюваної людиною потреби, залежності від того, що необхідно для життєдіяльності її організму, розвитку її особистості, є джерелом її активності.

- Розширення кола інтересів є неодмінною умовою розвитку особистості і формою прояву її духовного багатства.

- Збудження і розвиток духовного інтересу спричиняє і розвиток духовної потреби.

- Духовні потреби – це протиріччя, які виникають і долаються у процесі освоєння особистістю духовного світу; духовні потреби є складною динамічною системою, визначаються як сукупністю окремих видів діяльності, так і комплексом специфічних зв’язків із зовнішнім світом; окремі види потреб взаємодіють і взаємодоповнюють один одного.

- Інтерес – це прояви позитивного, емоційно забарвленого ставлення до об’єкта або явища.

- Духовна потреба – це комплексна потреба – естетична, пізнавальна, моральна (етична); потреба у творчості, спілкуванні, любові, взаєморозумінні, співчутті, співдружності і спільній діяльності, душевності і довірчості.

- Духовні інтереси багатогранні і багатовимірні, це і позитивний емоційний відгук, і вибіркова активність, інтенсивна творча “наповненість”, емоційна привабливість, душевна теплота та ін.

- Духовні потреби та інтереси людини є вершиною еволюції потреб, інтересів і життя в цілому.

Духовні потреби та інтереси – це не просто основа, а підстава, на якій ґрунтується буття такої сутності, як людина. Втрата цього підґрунтя – це повне виродження людства; страшніше не може бути нічого! Життєві орієнтації, розвиток і вдосконалення, нарешті, сам сенс існування людини і людства “закодовані” саме в її духовних інтересах і потребах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гавриловец К.В. Прекрасное и нравственное // Пазашкольнэ выхаванне. – Мн., 2007. – № 5. – С. 33–37.
2. Гордон Л.А. Потребности и интересы // Советская педагогика. – 1939. – № 8–9. – С. 17–26.
3. Ильин И.А. Путь духовного обновления. – М.: АСТ, 2003. – 363 с.
4. Рубинштейн С.Л. Бытие и сознание. – М.: Наука, 1957. – 411 с.
5. Сорока Т. Через духовність – до збереження світу // Духовний світ людини і суспільство: Матер. міжвуз. студ. наук.-практ. конф. – Кіровоград: КДУ, 1998. – С. 36–37.
6. Тарасов Г.С. Проблема духовной потребности. – М.: Наука, 1991. – 190 с.
7. Чернуха Н.Н. Духовное развитие младших школьников средствами национального искусства: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – Луганск, 1997. – 197 с.

УДК 316.628

Жукова А.Г.

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ШКОЛИ

У статті наводиться модель освітнього середовища спеціалізованої школи; пропонується структура освітнього середовища; обґрунтовується роль інноваційних технологій у створенні цієї моделі.

В статті подана модель образовательної середовища спеціалізованої школи; пропонується структура образовательної середовища; обґрунтована роль інноваційних технологій в створенні данної моделі.

There is a model of education in specialize school in this article and the structure of education is offered. Also this article contains a bag ground of providing new methods is creating this model.

Вихідним положенням у розробці моделі інноваційного розвитку освітнього середовища спеціалізованої школи є положення про гуманістичні підходи в освіті і теорії моделювання.

Гуманізм розглядається нами як сукупність умов розвитку всіх базових цінностей, завдяки якому засвоюються основні соціальні норми й відносини, здійснюється мотивація соціальної поведінки. Тому ми намагаємось створити таку модель освітнього середовища, яка сприятиме розвитку індивідуальності дитини, формуванню особистості, здатної до активного, творчого осмислення і перетворення навколишнього світу, а її розвиток відбувався б з урахуванням соціально-психологічних особливостей, установленням оптимальних відносин із соціумом.

Потреба розробки моделі інноваційного розвитку освітнього середовища спеціалізованої школи зумовлена такими причинами:

- становлення інноваційного розвитку школи;
- недостатнє дослідження моделей, в яких створюється інноваційне середовище;
- потреба встановлення зв'язків між елементами інноваційного розвитку та структурними компонентами традиційної системи освіти.

Створена нами модель – не догма, а лише один із варіантів майбутньої школи, здатної до корекції, динамічних перетворень та вдосконалення.

В основу розробки моделі покладено програмно-проектний підхід “як сукупність та ієрархія політико-управлінських дій (внутрішніх і зовнішніх), вивірених у своїй послідовності та прогнозованих за наслідками” [3, 170]. Цей підхід сучасні вчені та педагоги (М. Артюхов, І. Бестужев-Лада, Л. Ващенко, І. Єрмаков, А. Загвязинський, В. Ляудіс, Н. Стригун, І. Підласий, Л. Костира, І. Нікіфорова, Г. Щедровицький та ін.) уважають одним з актуальних.

На нашу думку, у дослідженні доцільно спиратися на головні функції програмно-проектного підходу, які наводить у своїй монографії Л. Ващенко [3]:

- орієнтир суб'єктів інноваційного навчально-виховного процесу на мету та механізми його реалізації;
- формує в соціальному середовищі погляд на освітні інновації;
- розробляє системи ефективності результатів інноваційного розвитку освітнього середовища через аналіз, оцінювання, прогнозування стану;
- ефективний інноваційний пошук.

Основою моделювання освітнього середовища спеціалізованої школи є стратегічна мета держави щодо освіти, яка викладена в нормативно-правових документах про освіту. Тому вибір теми обумовлений необхідністю створення такої моделі, яка б адекватно реагувала на інноваційні зміни під час переходу до 12-річного навчання, здійснювала всебічний розвиток особистості, її інтелектуальні та фізичні здібності, високі моральні якості, здатності до сприйняття новацій і змін, готовності до вирішення будь-яких нестандартних завдань.

У науці встановлений певний порядок побудови моделі освітнього середовища. Під час створення нашої моделі враховувалися наукові та практичні дослідження вчених І. Богданової, Л. Ващенко, Л. Даниленко, М. Поташника, О. Мещанінова, В. Пікельної, Н. Островерхової, Л. Хоружі, В. Ясвіна, Е. Ямбург та інших, в яких розглядаються такі аспекти моделювання, як етапи створення моделі; компоненти інноваційного розвитку; сфери освітнього середовища; аналізується роль суб'єктів ефективної організації навчально-виховного процесу; обґрунтовуються психологічні аспекти інноваційного розвитку освітнього середовища.